

I.

Een avontuurlijk stedentripje

Waarom woont een man als jij nog steeds in Nederland? Die vraag werd me toen ik net met pensioen was regelmatig gesteld. De achterliggende gedachte was dat ik daar als ongebonden vrijgezel met een goed pensioen toch niets te zoeken had. Vanwege het weer, de politiek, de drukte, weet-ik-veel. Als ideaal emigratieland werd me doorgaans Spanje aanbevolen. Maar in Spanje is het ook behoorlijk vol. Zeker op de plekken die men dan voor me in gedachten had, namelijk de costa's waar al die gepensioneerden samenklonteren. Ik betwijfel of de politiek daar zoveel beter is dan in Nederland en om nou mijn ouwe dag te slijten tussen leeftijdgenoten die proberen van hun pensioen een soort permanente charterreis vol zon en goedkope wijn te maken, nee, dat leek me een nachtmerrie. Ik kende iemand die naar Bonaire was verhuisd en op sociale media constant benadrukte dat hij de hele dag in zijn zwembroek liep. Daar scheen hij nogal trots op te zijn. Doe vooral waar je zin in hebt,

dacht ik, maar verwacht niet dat ik er jaloers op ben.

Natuurlijk, als gepensioneerde kun je gaan en staan waar je wilt, de euro's verschijnen maandelijks vanzelf op je bankrekening, daar hoef je niet voor thuis te blijven. Maar het enige wat verandert als je gaat emigreren is je omgeving en mijn omgeving in Nederland beviel me prima. Ik heb altijd graag gereisd en zal dat ook wel blijven doen zolang ik daartoe in staat ben, maar ik vind het ook fijn om na een reis terug te keren naar de plek waar ik me thuis voel. Ik wil in beweging blijven en emigratie is niet hetzelfde als beweging, elke dag op Bonaire in je zwembroekje paraderen is ook een vorm van stilstand.

Dat doet me aan Douwe denken. Douwe met zijn 'Afscheidsbrief aan Nederland', die hij niet zo lang na het weekend op Texel aan alle deelnemers had gemaïld. Het was een nogal pathetische brief, waarin hij alleen maar negatieve redenen opsomde om uit Nederland weg te gaan en helemaal niets meldde over wat hem dan juist naar Thailand trok. Het verbaasde me overigens wel een beetje dat hij Nederland zó zat was, op Texel had ik daar niets van gemerkt, maar wat sprak er veel woede uit die brief! Over de regering, de mensen, het gezeik in het land en zo. Nadat ik het allemaal had gelezen, bedacht ik dat het eigenlijk wel passend zou zijn als hij na zo'n betoog asiel zou aanvragen in Thailand waar het kennelijk allemaal zoveel beter was. Of greep hij zijn vertrek aan om even lekker zijn gal te spuien? Zou op zich wel bij hem passen, voor zover ik hem ken, tenminste. Maar zo goed ken ik hem niet. Vijf jaar geleden

alweer, dat lange weekend op Texel waar we ons als aspirant-gepensioneerden zaten voor te bereiden op die nieuwe levensfase onder het motto 'Wat te doen met je pensioen?'. Vijf jaar... Als ik dat bedenken moet ik even slikken, het confronteert me weer met het feit dat de tijd opraakt, tijd die ook nog eens in steeds hoger tempo lijkt te verstrijken, net zoals het laatste restje zand uit de zandloper ook veel sneller lijkt te zakken dan wanneer die nog vol is. Vijf jaar is op onze leeftijd niks op het totaal aantal jaren dat we achter de rug hebben, maar als je ze in de toekomst projecteert slaat de schrik je om het hart. Over twee keer vijf jaar ben ik al over de tachtig. Tachtig!

Maar laatst bedacht ik dat de tijd misschien wel zo snel lijkt te verstrijken omdat je vergeet wat er intussen allemaal is gebeurd. Bijvoorbeeld als ik denk: hé, het is al bijna wéér kerst! komt dat misschien doordat de tussenliggende tijd in mijn hoofd vrijwel blanco is. Pas als ik moeite doe die in te kleuren met gebeurtenissen, activiteiten en ervaringen blijkt dat er sinds de vorige kerst best veel is voorgevallen en lijkt die daardoor een stuk verder in het verleden te liggen. Dus misschien is het gevoel dat de tijd zo snel voorbijgaat als je ouder wordt gewoon een kwestie van geheugen en moet ik bij het terugblikken meer op de details letten.

Op Texel spraken we over onze verwachtingen ten aanzien van ons pensioen en ik herinner me dat Douwe toen vertelde dat hij met al zijn plannen waarschijnlijk een drukker werkweek zou hebben dan toen hij nog werkte. Ik kreeg het er benauwd van, zo'n pensioen

wilde ik niet, ik keek vooral uit naar een leven zonder verplichtingen. Ik herinner me ook nog een gesprek met hem en zijn vrouw, met wie hij samen het pensioenweekend had georganiseerd. Hun huwelijk heeft het pensioen overigens niet overleefd; zijn afscheidsbrief was niet alleen een aanklacht tegen Nederland maar tevens tegen zijn vrouw, het was of vooral zij schuldig was aan alles wat er fout was aan Nederland. Maar op Texel leek alles nog koek en ei. Zijn vrouw vertelde tijdens dat gesprek dat ze vooral graag heel veel lange cruise-reizen wilde maken. Daar zag Douwe ook wel wat in, tussen zijn drukke activiteiten door. Zij vonden het maar raar dat ik als veel-reiziger nog nooit op een cruise was geweest, daar miste ik echt iets, meenden ze. Volgens hen was het de ideale manier van reizen, je zat in een drijvend luxehotel, elke keer als je de deur uit ging was je in een nieuwe spannende omgeving. Ik vroeg of dat varen tussen al die spannende plekken niet gauw saai werd, telkens maar weer die zee. Nou, dat was absoluut niet zo, de zee en de lucht waren altijd weer anders. Dat zal best, maar om nou een hele reis alleen naar een veranderende lucht en zee te kijken... Het varen maakte je hoofd leeg! zeiden ze dan. Dat geloofde ik graag... En er was op zo'n schuit de hele dag vermaak, moest ik weten, er waren restaurants, cafés, je kon er gokken, er waren allerlei optredens, nee, eentonig was het zeker niet. 'Het is toch heel duur?' zei ik maar, maar ook daar had ik het mis, het was immers hotel en vervoer tegelijk, dat vergaten de mensen altijd en het hoefde helemaal niet zoveel te kosten, zij namen

altijd hutten binnen in het schip. 'Maar dan zie je de zee toch niet?' zei ik. Dat was zo, maar daar was wat op gevonden, er waren binnenhutten waar de muur helemaal was bedekt met een foto van de zee. Ik viel even stil. 'En die verandert ook de hele tijd?' Nee, dat weer niet, maar ze hadden in de Caraïben ooit een binnenhut gehad met een virtueel balkon. Virtueel balkon? Jazeker, een virtueel balkon. Op een televisiescherm werd een livestream getoond van de zee buiten het schip en dat was misschien nog wel beter dan een echt balkon, want toen ze een keer voor veel geld een buitenhut hadden geboekt met een echt balkon en live uitzicht op zee, konden ze niet slapen van het lawaai. 'Mijn god, wat maakt die zee een klerherrie!' klaagde Douwe.

Ik moest denken aan een Italiaans kustplaatsje waar ik ooit was en waar zo'n cruiseschip aangemeerd lag. Met kleine bootjes werden de opvarenden heen en weer gependeld tussen het schip en het plaatsje. Wat me meteen opviel was de hoge gemiddelde leeftijd van de cruise-toeristen. En buiten de hoofdstraat kwam je ze eigenlijk niet meer tegen, ze zaten hoofdzakelijk enorme maaltijden naar binnen te werken. Met een cruise reis je niet echt, dacht ik toen, je wordt gereisd, en juist het reizen naar je bestemming, de beweging ernaartoe met alles wat dat met zich meebrengt, beschouwde ik als een onmisbaar onderdeel van het avontuur. Als ik verder niets meer kan, boek ik misschien wel eens een cruise, dacht ik. Maar dat heb ik allemaal maar niet tegen Douwe en zijn vrouw gezegd.

Nu ik terugdenk aan dat weekend op Texel vraag ik me af welke pensioenplannen ikzelf naar voren heb gebracht. Ik weet het echt niet meer, waarschijnlijk een vage toekomst met veel reizen en weinig verplichtingen. Dat ik zo veel mogelijk uit mijn pensioen wilde halen en geen tijd wenste te verspillen, geen activiteiten alleen om 'de tijd te doden'. De tijd doden is een trage vorm van zelfdoding, een misdaad tegen het leven, vond ik toen. Zeker als oudere. Op schaars goed moest je zuinig zijn.

Ik kan niet ontkennen dat mijn onzekerheid over hoe dat leven er heel concreet uit zou zien de reden was dat ik me had aangemeld voor dat weekend. Niet dat ik een zwart gat vreesde, maar ik wist nog niet zo goed hoe ik kon voorkomen tussen mijn reisjes door toch bezig te zijn die misdaad tegen het leven te plegen door mijn tijd te verdoen met allerlei flauwekul alleen om iets te doen te hebben. Ik hoopte daarvoor op Texel wat inspiratie te vinden, want je moet zo'n pensioen helemaal zelf regelen, niemand doet dat voor je en de tijd schrijdt onverstoorbaar verder, die heeft lak aan hoe jij 'm besteedt, maar kan zich wel elk moment omdraaien en zeggen: sorry, maar nu is het op voor jou...

Inmiddels ben ik wijzer, maak ik me daar eigenlijk niet druk meer over, want ook mijn werk bij de verzekeringsmaatschappij was lang niet altijd interessant. In feite was ik juist daar een groot deel van de dag bezig de tijd te doden, veel meer dan nu als gepensioneerde. Afgezien daarvan kan het leven, ook in die laatste mischien maar korte fase, per definitie niet voortdurend uit qualitytime bestaan. Tijd vermorsen is nou eenmaal een

natuurlijk onderdeel van het menselijk bestaan en soms is het nog leuk ook.

Van een andere deelneemster, Clara, kreeg ik gisteren een mailtje waarin ze een reünie op Texel voorstelde, om te kijken hoe de eerste vijf jaar van het pensioen ons zijn vergaan, of onze plannen en verwachtingen een beetje zijn uitgekomen. Leuk initiatief van Clara. Ik kan me niet veel van haar herinneren, een onopvallende vrouw, beetje grijze muis. Deed iets in de kunst, maar wat precies weet ik niet meer. Ik weet niet of ik zin heb in die reünie, ik heb eigenlijk niet zoveel te melden, vrees ik. Uiteindelijk ging het allemaal vanzelf toen ik eenmaal met pensioen was. De eerste jaren rommelde ik wat aan, tot dat keerpunt drie jaar geleden...

Drie jaar geleden zat ik in de trein. Het was mei en buiten flitste een friskgroen voorjaarslandschap voorbij. Stedentripje van een paar dagen, eerst Bremen, dan Hamburg, steden die ik nauwelijks kende.

Ik deelde de eersteklas coupé met een man die voortdurend luid aan het telefoneren was. Toen ik op het station in Deventer de coupé binnenkwam, keek hij verstoord op van zijn scherpje. Het was zo'n kleine coupé zoals ze die in Duitse treinen hebben en wellicht had hij verwacht die helemaal voor zichzelf te hebben. Zelden heb ik met iemand een coupé gedeeld die zo overtuigend deed alsof ik niet bestond. Hij bleef maar luid praten tegen zijn telefoon en toen ik hem vroeg of dat zachter kon, deed hij of hij het niet hoorde. Gelukkig stapte hij in Hengelo uit.

In Osnabrück moest ik overstappen. Daar vernam ik dat de trein naar Bremen een uur vertraging had opgelopen, volgens de stem over de luidspreker wegens *‘Tiere auf die Strecke’*. Wat voor dieren, vroeg ik me af. Muisen? Herten? Paarden? Koeien? Ik heb ooit meegemaakt dat een koe onder de trein kwam waarin ik zat. Jaren geleden in Nederland. Ik zat voor het raam en zag een koe aan komen rennen. Volkomen geluidloos verdween die in de gehakmolen onder de trein. Die maakte nog geen hobbeltje. Maar het kostte wel uren vertraging. (‘Typisch NS,’ hoor ik Douwe mopperen. In zijn ‘Afscheidsbrief aan Nederland’ wijdde hij een lange alinea aan de Nederlandse Spoorwegen.)

Het was druk op het perron in Osnabrück. Ik las wat en mijmerde over mijn reisjes in het verleden. Reizen is al van kinds af aan belangrijk voor me geweest, ik heb altijd geprobeerd iets nieuws te ontdekken, beginnend met een straatje verder lopen dan ik mocht van mijn ouders, later op de fiets veel te ver weg gaan en uitgeput weer thuiskomen. Met de brommer naar de dijk van het toen zojuist drooggelegde Flevoland. De eindeloze rietvelden daar! Nog iets ouder begon ik te liften. Door Europa, Noord-Afrika en Amerika. Ik koester de herinneringen eraan. Toegegeven, soms was het afzien, maar dat hoorde bij het avontuur. De ontmoetingen, het niet weten waar je die avond zou zijn, waar je de nacht zou doorbrengen. Wat een verschil met nu! De rugzak is vervangen door een rolkoffer, de plek in de auto van een willekeurige automobilist door een gereserveerde zitplaats in de eersteklascoupé van de trein, een huur-

auto of een vliegtuigstoel en de onzekere slaapplek door een vooraf geboekte hotelkamer of appartement waarvan je foto’s hebt gezien en recensies gelezen. Wat een verschil! Vroeger heb ik weleens acht uur op een snelwegoprit gestaan voor iemand me meenam. Nee, ik moest niet zeuren over een uurtje vertraging op een vol perron. Al helemaal niet omdat ik een plekje op een van de weinige bankjes had weten te bemachtigen. ‘Neem de tijd, je bent met pensioen,’ zeg ik weleens tegen mezelf, maar er is een wezenlijk verschil tussen wachten en de tijd nemen. Soms kies ik er gewoon voor een tijdje op een bankje te zitten, te observeren wat er om mij heen gebeurt of te reflecteren op iets wat me dan toevallig bezighoudt. Maar dan is het een keuze, dan ben ik ervoor in de stemming. Wachten daarentegen betekent dwang, onvrijwilligheid. Eigenlijk is dat raar. Wat maakt het nou uit of ik in de trein zit te lezen of op een bankje op een perron. Zolang het boek maar goed is. Het boek dat ik op mijn e-reader las wás goed. Wat maakte het uit of ik een uurtje later op mijn bestemming arriveerde? Er wachtte niemand op me en ik had geen enkele verplichting.

Maar zo werkte het dus niet. Ik voelde een ongeduld in me dat ik vroeger niet had. Niet dat ik vroeger alles maar gelaten over me liet komen, zeker niet, ik herinner me ruzies met reisgenoten die vooral voortkwamen uit ergernis over de primitieve omstandigheden waaronder de liftreizen plaatsvonden. Maar op de een of andere manier accepteerde je veel omdat het er nu eenmaal bij hoorde, alles was onzeker, je kon dat soort reizen niet

plannen. Deze vertraging hoorde er ook bij, maar juist omdat alles in mij was voorbereid op de precieze uitvoering van het vooraf strak geregelde reisje, groeide een simpele treinvertraging uit tot een irritante verstoring.

Toen het uur voorbij was kon ik de draad weer oppakken en na vierenvijftig minuten in een coupé vol zwijgende mensen arriveerde ik op Bremen Hauptbahnhof. Mijn telefoon wees me de route van het station naar mijn hotel. Er stond vijf minuten voor. Bij een kiosk op het stationsplein hingen tientallen zwaar beschonken figuren, stuk voor stuk met een fles of halveliterblik in de hand alsof dat het lidmaatschapsbewijs van hun club was. Mijn rolkoffer maakte bovengemiddeld veel herrie op de straatstenen, waardoor ze allemaal naar me keken. Toen de wieltjes van de koffer in een tramrails bleven haken, trok dat opnieuw aandacht. Iemand riep iets naar me, wat ik negeerde. Onwillekeurig schroefde ik mijn tempo op, waardoor de wieltjes nog meer lawaai maakten. Daardoor trok ik aan de overkant van het plein weer de aandacht van andere figuren, jongemannen die met een paar meter tussenafstand tegen puien stonden geleund, schijnbaar doelloos, maar heel alert. Ik was lang niet de enige toerist met een rolkoffer en er liepen sowieso heel veel mensen op straat, maar ik kon me niet aan het gevoel onttrekken dat juist ik alle aandacht trok van deze hangjongens. Maar toen waren de vijf minuten bijna om, nog één voetgangersstoplicht en een paar stappen later verdween het verkeerslawaai achter de dichtschuivende automatische deuren en stond ik in de receptie van het hotel. Mijn kamersleutel lag al

klaar, formuleertje invullen, ‘*Frühstück?*’, jazekeer! en ook het inchecken was achter de rug en ik kon naar mijn kamer op de eerste verdieping.

Zoals gezegd had ik het hotel zorgvuldig uitgekozen op internet, ligging, prijs en recensies tegen elkaar afwegend. Ik had iets gezocht vlak bij het station en omdat het maar voor twee nachtjes was, had ik voor lief genomen dat er op twee niveaus auto’s vlak voor mijn raam voorbijraasden. Want boven de weg die ik zojuist was overgestoken hing ook nog een soort fly-over.

Nog geen kwartier daarvoor was ik uit de trein gestapt en inmiddels had ik me geïnstalleerd in mijn hotelkamer, straks zou ik een biertje drinken, een hapje eten, de volgende dag Bremen verkennen en de dag daarna om zes minuten over tien weer op een gereserveerde plaats zitten in een eersteklascoupé van de trein naar Hamburg. Dieren op het spoor of andere verstorende elementen buiten beschouwing gelaten, wist ik op de minuut af hoe laat ik in Hamburg zou arriveren. Ook daar had ik een hotel op loopafstand van het station. Als ik vroeger op een station in een vreemde stad aankwam, moest ik me eerst oriënteren en dan op goed geluk een hotel vinden dat een beetje aan mijn wensen voldeed. Dat kon je zomaar een uur kosten. Of meer. Maar soms had je geluk en was het meteen raak. Het kon ook gebeuren dat ik met de bus naar een buitenwijk moest en het is voorgekomen dat er niets anders op zat dan in de open lucht te slapen.

Precies zoals ik me had voorgenomen zat ik niet lang daarna achter mijn bier op een terrasje naast het station